

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Ratio fundamentalis nostræ conclusionis exponitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Gregorium de morbis animi consulamus, de- que remediis quibus sanandi sunt; respondebit in proleg. pastor. par. 3. Non una eademque exhor- ratio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas adstringit: saepe namque aliis officium, qua aliis profuit; quia & plerumque herbe quae hac ani- malia enutriunt, aliis occidunt; & levis sibilus equos mitigat, catulos insingat; medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit; & panis qui vitam sortium roborat, parvulorum necat. Et homil. 32. in Evang. Caelstis medicus (inquit) singulis quibus que viuis obviantia adhibet medicamenta. Nam sicut in arte medicina calida frigidis, frigidis calidis curantur, ita Deus noster contraria opposuit medicamenta pec- cata. Idem docet Chryostomus homil. 5. ad populum Antioch. ubi sic habet: *Contraria contra- ria curare medicorum filii jubent. Ex crapula ergo nata est febris; inedia morbum corrigit. Ex tristitia quis infirmus est: letitiam huic aptam medicinam esse du- cant. Sic & anima agri tudinibus fieri oportet. Ignora- verunt ergo SS. Patres novam illam artem mendi morbis animarum, quam novi Casuistae adeo extollunt & praedicant, & recens illud ac mirabile probabilitatis pharmacum, quo solo putant contrarios animi morbos posse sanari. Unde iterum redit illud magni Guigonis; O apostolorum tempora infelicitissima! O viros illos igno- rantia tenebris involutos, & omni miseratione dignissi- mos! &c.*

44. Probatur tertio conclusio ex D. Chryostomo homil. 44. in Matth. ubi sic habet: *Si vestimen- tum empturus, unum giras negotiatorem, & alie- rum, & ubi meliores vestes inveneris, & pretio viliori, ab illo comparas, an non oportet populum circumire omnes Doctores, & inquirere ubi sincerè veritas Christi venun- datur, & ubi corrupta, & veritatem eligere plusquam ve- fumentum? Quibus verbis aperte docet, quod si- cut ex praecipio prudentiae tenemur emere ve- stes meliores, ita & eligere veritatem & pro- babilior sententiam, Quam rationem fuse 5. 5. expendemus.*

Probatur quarto ex D. Bernardo libro de praecipio & disp. cap. 14. ubi docet ad bonam actionem duo requiri, nempe charitatem in intentione, in electione veritatem: quorum alterum si defuerit, vitiosam illam aliquatenus esse pronuntiat. *Ut interior oculus (inquit) verè simplex sit, duo illi esse arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem. Nam si bonum quidem diligat, sed verum non eligat, habet quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam; & nescio quemadmodum judi- cio veritatis, vera esse possit cum falsitate simplicitas. Sed qui eligit opinionem minus probabilem, in con- cuncta probabiliore, non habet in electione veritatem; cum non eligat id quod sibi videtur verius & probabilius; imò potius eam aliquo modo spernit, cum rejiciat sententiam, quae magis videtur ipsi veritati consona: Ergo ille non rectè eligit, nec habet interiorem oculum verè simplicem.*

Probatur quinto ex Divo Thoma quodlib. 9. artic. 5. ubi ait quaestionem, an licitum sit ha- bere plures praebendas, periculose determinari, quia ambigua est, dum Theologi Theologi, & Iuriste Iuristi inveniuntur contraria sentire. Sed si liceret eligere opinionem minus probabilem, in con- cursu probabiliore, nullum esset periculum in decisione hujus quaestionis, propter diversas opiniones Doctorum; quaecumque enim opi- nio, sive probabilior, sive minus probabilis eli- geretur, homo excusaretur à peccato; cum ju-

Tom. 111.

A xta Adversarios omnes opiniones probabiles securae sint, imò ut ait Caramuel supra citatus, Benigniores, est aliquando sint minus probabiles, per accidens sunt semper utiliores & securiores. Ergo juxta D. Thomam non licet sequi opinionem minus probabilem, in concursu probabiliore.

Confirmatur ex eodem S. Doctore quodlib. 8. art. 13. ubi etiam quaerit; *An ille qui habet plures praebendas peccet ex hoc ipso quod opiniones Magistrorum sunt in contrarium?* Et respondet in argu- mento sed contra: *Potest esse quod in tali casu aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures praebendas sit licitum, nec invenit aliquid quod eum moveat ad hoc quod sit illicitum: Ergo videtur quod sine peccato possit possidere plures praebendas.* Et in corp. articuli concludit, quod si ille qui possidet plures praebendas in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opi- nionum, & manente tali dubitatione plures praebendas habeat, periculose committit, & sic proculdubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Sed qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabiliore, ha- bet aliquod motivum ad contrarium opinan- dum; imò magis urgent rationes in opposi- tum, quod opinio quam sequitur sit falsa, quam propria suadeant motiva quod sit vera; unde non potest non induci in quandam dubietatem & formidinem de ejus veritate, ut infra ostendemus: Ergo juxta principia doctrinae D. Tho- mae, qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabiliore, non potest à peccato excusari.

Præceptorum Angelico concinit Doctor subtri- lis, cujus mentem circa hanc quaestionem nuper aperuit, & egregiè profecutus est Anonymus quidam ejus Discipulus, Theologiae Professor in conventu Tolosano RR. Patrum Recollecto- rum, opusculo de Prudentia Christiana, contra abusum quintae conscientiae, sic enim, oblecturè licet, opinionem probabilem vocat. Duo solum ex variis quae adducit Scoti testimonia referam. Unum habetur in 3. dist. 25. qu. 1. num. 8. ubi ait: *In moralibus quando sunt altercationes de aliquo peccato, quando primo est mortale, ut si unus peritus in scientia dicat quod non licet sic mercari, & alius dicat quod licet; tutius est non procedere sic nec sic, sed expectare quousque veritas pateat aliunde: si enim ita esse quod unus Doctor diceret aliquem peccare mortaliter nisi sic faceret, & alius quod peccaret si sic faceret, tunc simplex foret perplexus: idè bene videndum est in moralibus, antequam aliquid asseratur, quia videlicet cum ha- bens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculose se determinaret ad unam, nisi, re diligenter inspecta, illam probabiliorem agnosceret. Alterum desumitur ex 4. dist. 11. qu. 6. ubi sic habet: *Cum multis sit probabilior pars negativa, non sine peccato aliquis se exponit dubio, sequendo affirmativam minus probabilem.* Ex quibus patet utriusque Scholae, Angelicae, & Sub- tilis, Principes ac Duces, aperte stare pro nostra sententia.*

§. III.

Ratio fundamentalis nostrae conclusionis exponitur.

RATIO fundamentalis nostrae conclusionis potest sic breviter proponi. Ad rectitudinem operationis requiritur tertitudo saltè moralis de ejus honestate, excludens moralem formidinem: Sed qui sequitur opinionem minus proba-

LI 2

proba-

probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto; v.g. qui facit aliquem contractum, quem probabilis existimat esse usurarium, aut simoniacum; vel qui absque necessitate pinguet in die festo, probabile existimans id sibi licere, licet oppositum judicet probabilis & verisimilius, non habet talem certitudinem: Ergo non rectè & honeste operatur. Major est certa: quia ut actus sit honestus & moraliter bonus, debet dirigi à prudentia, quæ est generalis regula actuum humanorum: prudentia autem, cum sit virtus intellectualis practica, requirit certitudinem saltem moralem in suo objecto. Unde rectè dicunt Salmanticenses 1, 2, qu. 57, art. 4. num. 4. *Sicut virtus intellectualis speculativa in eo consistit, ut intellectus per se fallibilis rebus necessariis & infallibilibus conformetur: ita virtus intellectualis practica (qualis est prudentia) in eo sita est, ut res seu actiones ex se contingentes, forme infallibili, per quam intellectus in eas influit, conformetur.*

31 Minor etiam non apparet minùs evidens. Quis enim affirmare audeat se habere moralem certitudinem de honestate illius operationis, quæ magis mala quam bona sibi apparet, & de qua hoc iudicium & dictamen habet: probabilis & verisimilius est, hanc actionem esse malam & illicitam? Sed qui operatur ex opinione minùs probabili, quæ stat contra præceptum, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto, non potest non habere tale iudicium & dictamen in intellectu; cum opinio probabilior favens præcepto, dicet, & suadeat probabilis esse & verisimilius, actionem illam esse malam & illicitam: Ergo qui sequitur opinionem minùs probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto, non habet certitudinem moralem de honestate & bonitate morali suæ operationis.

32 Confirmatur: Qui habet suspicionem, scrupulum, aut dubium, quod aliqua actio sit illicita, non habet certitudinem moralem de eius honestate & bonitate morali: Sed qui sequitur opinionem minùs probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ stat pro præcepto, habet non solum suspicionem, scrupulum aut dubium, quod actio quam facit sit illicita, sed etiam aliquid majus, nempe conscientiam probabilem, imò & majorem probabilitatem, ut patet, cum pro hac parte validiora habeat motiva quam pro alia: Ergo non habet moralem certitudinem de rectitudine & honestate suæ operationis.

33 Respondent Adversarii: Eum qui operatur ex opinione minus probabili, quæ favet libertati, in concursu probabilioris, quæ stat pro præcepto, habere certitudinem moralem de rectitudine & honestate suæ operationis: quia licet habeat hoc iudicium speculativum, probabilis & verisimilius est hanc actionem esse malam & illicitam, v.g. pingere in die festo, vel plures habere præbendas sine dispensatione, aut offerre pecuniam pro beneficio, tanquam motivum, non tanquam pretium, habet tamen simul aliud iudicium practicum & reflexum, certificans conscientiam de rectitudine operationis, nempe illud: sequens quamcumque sententiam probabilem, tunc operatur, & securus est de rectitudine & honestate suæ operationis; vel, ut alii dicunt, *Qui probabiliter incedit, tunc incedit.* Unde addunt dubium quod ille habet de rectitudine suæ operationis, esse merè specu-

lativum, subindeque posse stare cum certitudine practica. Quod ut explicent, duplex in intellectu iudicium distinguunt: unum quod appellant *practicè practicum*, quia est applicatum ad opus, & operationem humanam immediatè regular & dirigit; aliud quod *simpliciter practicum* nominant, quia licet circa agibilia versetur, adhuc tamen ad opus singulare applicatum non est, nec actum humanum immediatè dirigit; & subduo, quod licet istud iudicium in eo qui sequitur sententiam minùs probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ stat pro præcepto, dubium sit & incertum, habeatque necessariò adjunctam formidinem partis oppositæ, aliud tamen est firmum ac certum, & excludit omnem dubietatem practica, & moralem formidinem de malitia morali suæ operationis.

Hæc responsio & doctrina est præcipuum ac ferè unicum adversæ sententiæ fundamentum, unde ad illam tanquam ad tutissimum asylum semper confugiunt Adversarii, cum vi argumentorum premuntur, eoque dogmate, *Qui probabiliter incedit, tunc incedit*, veluti fortissimo clypeo, omnia quæ in ipsos vibrantur tela, putant se posse repellere, Sed difficile non est eos ab illa arce depellere, & murum hunc arctare, clypeumque illum stramineum penitus infringere.

In primis enim ab ipsis quero, an illud dogma sit certum, vel tantum probabile? Certum esse si respondeant, pergam querere undenam istam certitudinem repetant? An ex Scriptura? At multis Scripturæ locis impugnat hoc dogma, nullo stabilitur, ut ex supra dictis patet. An ex Patribus? Sed nec ullum pro ipso afferre possunt Patrum testimonium, An ex ratione? Nec ullam pariter rationem evidentem & demonstrativam possunt adducere. Si verò dicant tale dogma esse tantum probabile, ut proculdubio dicere tenentur, manifestum est illud non esse medium sufficiens ad certificandum hominem de rectitudine suæ operationis, subindeque non posse omnem dubietatem practica, & moralem formidinem à conscientia tollere, seu moralem certitudinem ipsi tribuere de rectitudine & honestate suæ operationis: sicut enim ex contingenti solum contingens, ita & ex probabili & fallibili, non nisi probabile & fallibile sequi potest.

Dices fortè: Quod licet tale dogma ab intrinseco, seu à rationibus & motivis intrinsecis, non sit certum & infallibile, sed probabile tantum & opinabile, ab extrinseco tamen habet omnimodam certitudinem & infallibilitatem, nempe ex suffragio & autoritate plurium gravium Theologorum, & Casuistarum, qui illud certum esse asserunt, & omnimodam securitatem spondent quamcumque opinionem probabilem sequentibus, etiam in concursu probabilioris & ratiōis, ut supra ex Caramuele & Tamburino visum est.

Sed contra: Omnes illi Theologi, & Casuistæ (esto eruditione, sapientiâ, & pietate celebres sint) non sunt haud dubiè tantæ autoritatis in Ecclesia, quantæ D. Augustinus, Doctorum aquila, & humanorum ingeniorum apex, eique sapientiâ, prudentiâ, eruditione, pietate, & animarum zelo, multò inferiores existunt; & tamen ille S. Doctor ingenuè proficitur securitatem à se datam nihil valere apud Deum, si à lege divina dissentiat. *Eccè* (inquit homil. 11.) *dat tibi securitatem.*

curitatem procurator, quid tibi prodest si pater familias non accipit? Procurator sum, seruus sum; vis tibi dicam, vive quomodo vis, Dominus te non perdet. Securitatem tibi procurator dedit; nihil valet securitas procuratoris; utinam tibi Dominus securitatem daret, & ego te securum facerem: Dominus enim securitas valet, etiamsi non sum, mea nihil valet, si ille noluerit. Cum ergo Deus securitatem non promiserit quamcumque opinionem probabilem sequentibus, nec ullum huius dogmatis in Scriptura aut Sanctis Patribus extet vestigium; & illud ratione firmâ probari non possit, imò potiùs rationi videatur contrarium, ut infra patebit, manifestum est illud à novorum Theologorum & Casuistarum suffragio non posse omnimodam securitatem & firmitatem habere, quæ morale omnem excludat formidinem, quæve operantem ex opinione minùs probabili, in concursu probabilioris, à peccato excuset. Unde Laëtantius libro tertio capite decimo tertio rectè admonet: *Ne trahamur auctoritate cuiusquam; sed veritati potiùs accedamus.* Et subdit: *Nihil hic temeritati locus est: in certum stultitia pena subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deceperit.*

Adde novorum Theologorum & Casuistarum auctoritatem & suffragium, non posse ultra probabilitatis sphaeram aliquam sententiam evadere: unde quamvis prædicto dogmati accedat extrinsecum illorum suffragium, semper remanet intra limites & terminos probabilitatis; subindeque morale certitudinem causare nequit, nec omnem formidinem & dubietatem practicam à conscientia expellere: nam, ut supra dicebamus, sicut ex contingenti solùm contingens, ita & ex probabili & fallibili non nisi probabile & fallibile sequi potest.

Ex quo patet, iudicium reflexum de probabilitate sententiæ minùs probabilis, in concursu probabilioris, non posse certificare conscientiam de rectitudine operationis, & omnem formidinem ac dubietatem de malitia eius excludere: dubietas enim & formido non possunt excludi, nisi per aliquod principium firmum & certum: Sed istud dogma Adversariorum: *Sequens quamcumque probabilem sententiam, tuto operatur vel qui incedit probabiliter, tuto incedit, non est certum aut firmum, sed dubium, incertum, & duntaxat probabile & opinabile, ut jam ostendimus: Ergo, &c.*

Confirmatur primò: Dubitatio debet semper tolli per aliquid certius eo de quo dubitatur. Sed prædictum dogma Adversariorum non est certius eo de quo dubitatur, putà *an liceat habere plures præbendas? An licitum sit pingere in die festo, &c.* utrumque enim solùm probabile est, subindeque incertum & fallibile: Ergo per tale dogma, seu per iudicium reflexum de probabilitate sententiæ, non potest tolli omnis formido & dubietas de malitia morali operationis.

Confirmatur secundò: Si probabilitas reflexè cognita in aliqua opinione, seu iudicium reflexum de probabilitate alicujus sententiæ, formidinem & dubietatem de malitia morali operationis excluderet, sequeretur affirmationem esse causam negationis, & possem rectè concludere me non habere de aliquo formidinem & dubietatem, quia de eo habeo formidinem & dubietatem: Sed hoc absurdum est: Ergo & illud. Sequela patet: quia formido & dubietas tantè de intrinseca ratione opinionis probabilis;

nam ut ait D. Thomas quæstione decima quarta de veritate articulo primo. *Tunc est dispositio opinantis, quando intellectus magis inclinatur in unam partem, sed de opposita dubitat: & prima parte, quæstione septuagesima nona, articulo nono, Opinio (inquit) significat actum intellectus, qui fertur in unam partem contradictionis, cum formidine alterius: Ergo si iudicium reflexum de probabilitate alicujus sententiæ, tollat formidinem & dubietatem de malitia morali operationis, sequitur affirmationem esse causam negationis, & me non habere de aliquo formidinem & dubietatem, quia de illo habeo formidinem & dubietatem.*

Confirmatur tertio: Si ex vi probabilitatis sententiæ minùs probabilis operans posset certificari hic & nunc se non peccare, ipsam eligendo, nullus unquam peccaret, sequendo conscientiam dubiam: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor est certa; nam ut ait Divus Thomas quodlibeto octavo, articulo decimo tertio. *Si ille qui habet plures præbendas in quadam dubitatione dem in ducitur contrarietate opinionum, & manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit; & sic procul dubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem.* Et Cajetanus tomo primo opusculi tractatu ultimo resp. 13. dubio ultimo: *Si applicatio (inquit) ad opus fluctuat circa rectum & obliquum motum, scrupulus est conscientia, contra quem illicitè agitur, & obliquitas morali incurritur.* Sequela verò Majoris probatur: Non datur conscientia dubia, nisi simul concipiatur cum aliqua probabilitate; idè enim quis de veritate alicujus propositionis dubitat, & fluctuat inter utramque partem contradictionis, quia utrinque habet rationes probabiles: Ergo si sola probabilitas reflexè cognita in aliqua opinione, certificat conscientiam de rectitudine & honestate operationis, sequitur nullum unquam ex conscientia dubia peccare; nam semper habebit aliquod principium ipsum certificans de honestate & rectitudine suæ operationis, nimirum istud: *Sequens quamcumque sententiam probabilem, de honestate & rectitudine suæ operationis securus est.*

§. IV.

Aliæ rationes expenduntur.

PRAETER rationem jam adductam, quæ præcipua & fundamentalis est, plures aliæ suppetunt ad nostram conclusionem suadendam, & ad probandum non esse licitum sequi opinionem minùs probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ stat pro præcepto.

Prima est: Sententia minùs probabilis, licet secundum se, & dum non apparet alia probabilior, sit probabilis, tamen comparatione factâ ad probabiliorem, non manet probabilis, sed falsa & improbabilis censetur: Atqui sententiam cognitam improbabilem & falsam, nemo turâ conscientia sequi potest: Ergo nec sententiam minùs probabilem, in concursu probabilioris Major, in qua est difficultas, probatur: Sic te habet minùs verum ad intellectum, sicut minùs bonum ad voluntatem: Sed sic est quòd respectu voluntatis, licet quodlibet verè bonum sit amabile, secundum se sumptum, tamen comparatione ad majus bonum, non est amabile, neque bonum; unde factâ comparatione inter